7.Biosféra,biómy a ich globálna produkcia-Biosféra-najkomplexnejsí a najväčší ekosystem, tvorí oživený priestor zeme zasahujúci do jednotlivých geosfér (litosféra, hydrosféra, atmosféra). Zahrňa:1.fytosféru-suchozemské zelené rastliny a morské riasy sú základom produkcia org hmoty na Zemi a prvým článkom potravinového reťazca. Základný význam rastlinstva spočíva v asimolácii. Energia získaná fotosyntézou v pletivách rastl tela je transformovaná a akumulovaná vo forme chemickej energie. Rastliny využívajú iba 1% celkovej slnečnej energ dopadajúcej na pôdu, bylinožravce premieňajú túto energ na energ živočíšnych tkanív s účinnosťou 25% a tak človek konzumáciou živočišnych tkanív získava úhrne len 6% pôvodnej chem energ, 2.zoosféra-živočíchy v rámci biosféry síce patria do biologickej zložky konzumentov, ale existencia ľudskej spoločnosti bez nich nie mysliteľná. Fauna znamená súhrn živočíšnyh druhov určitej územnej jednotky alebo celej Zeme, poskytuje človeku priamy a nepriamy prospech. 3.mikroorganosféra-mikroorganizmy majú význemnú úlohu napr pri samočistení vody. 4.litosféra-povrchový obal Zeme, z kt poznáme len najvrchnejšiu časť-pedosféru, 5.hydrosféra-vodný obal Zeme, predstavuje kolobeh vody nad suchozemským prostredím, aj nad oceánmi. Zahrňa vody povrchové, podzemné, vodnú paru a oblačnosť v ovzdusí. 6.atmosféra-vzdušný obal Zeme, delí sa podľa nadmorskej výšky na troposféru, tropopauzu, stratosféru, ionosféru, exosféru. V rámci biosféry Zeme sa vytvárajú jednotlivé systémy, alebo súbory ekosys. ***Biómy***-rastlinné a živočíšne spoločenstvá, kt sú typické zoskupením dominantných druhov adaptovaných na tieto podmienky. Limnické bíómy predstavujú súbor ekosys, ako mokrade, jazerá, rieky. Marinné bíómy sú napr. otvorené moria, koralové útesy, ústia riek. Terestrické bíómy-tropické daždové lesy, opadavé listnate lesy (v miernom pasme nadväzuju na severne borealne.ihličnate lesy),bezlesneté tundrové bíómy, tropické savany a stepy, poľnohos bíóm.
9. Problémové oblasti SR- 12 území s vysokou koncentráciou znečistujúcich látok-BB,Blava,Hnúšťa,Tisovec,Horná Nitra,Jelšava,Lubeník,KE,PO,Ružomberok,Strážske,Vranov,Humenné,Stredný Spiš,Žilina,Žiarska kotlina. 1.Bratislavská oblasť-471 000 obyv., gro chemick priem, Slovnaft. 2.Trnavskogalantská oblasť-ťažké kovy (zinok, olovo),3.Hornonotrianska-oblasť Nováky, tepelná elektrina, spracováva sa uhlie, vysoký obsah síry a arzénu, najväčší zdroj SO_2 na Slovensku, spôsobuje okysľovanie pôdy, znižuje úrodnosť. 4.Hornopovažská-Žilina, Ružomberok-chem závody, papierne, 5.Strednopohronská-Žiar n. Hronom-sprac Al rudy (BAUXIT) dovážaný z Maďarska, vysoká produkcia ťažkých kovov ale aj arzén, fluór.6.Strednospišská-Kovohuty Krompachy, Bane Rudňany (železorudné), meď ako mikroelement, ale ak je jej veľa, škodlivé, ortuť, olovo, kadmium, chróm, arzén, všetky sú karciogénne, ťažké kovy, škodlivé pre ľudí, optim obsah medi v pôde-12 mlg/kg pôdy. 7.Strednogemerská-Jelšava, Lubeník-kyslá pôda (dá sa upraviť), zásaditá (PH viac ako 7, ak je 8 už katastrofa).8.Košice-okolie-VSŽ, oxidy dusíka, železo, mangán, okolie fakultnej nemocnice niekedy najznečistenejšie. 9.Strednozemplínska-Chemlon Humenné, Bukóza Vranov, Chemko Strážske, Elektrárne Vojany, pôda ako filter na úkor nej sa vie očistiť voda a vzduch.
16. Ekonomic skody, kt v dosledku imisií vznikaju polnohosp vyrobe: 1.skody, kt vznikaju znizenim urod pestovanych plodin, 2.skody vznikle na zivocisnej vyrobe z titulu znizenej uzitkovosti, 3.skody vznikle zo znizenej kvality produktov rastlinnej a živočisnej vyroby, 4.skody na zdravi, vyvine a reprodukcii hosp zvierat, 5.skody na podnom fonde vplyvom kontaminacie cudzorodymi latkami, 6.skody, kt vznikaju na zakladnych a obeznych prostriedkoch, 7.Imisie sposobuju aj skodu na vcelstvach, pripadne na volne zijucej zveri.

8.Stav ŽP v SR-východisk. sit. štát. environmentál. pol. Slovensko v 20.stor. charakterizujú výrazné a časté sociálno-ek.a pol. zmeny s nepriaznivým dopadom na ŽP,jeho zložky a prvky.Dlhodobá a pretrvávajúca nešetrná exploatácia prírod. zdrojov,rozsiahle znečisťovanie ovzdušia,vody a pôdy,vnášanie množstva cudzorodých látok do prostredia a potravinového reťazca,nedomyslené zásahy do krajiny,hromadenie odpadov, ale aj deformácia štruk. slovenskej ekon.,zastaranosť technol. a infraštruk. zapríčinili celkový zhoršený stav ŽP s rozlič. stupňom devastácie a ohrozenosti v regiónoch a jeho nežiadúci vplyv na vek a zdravie ľudí,taktiež na genofond hos. významných i voľne žijúcich druhov rastlín a živočíchov, ekosystémy,životnosť materiálov i zariadení a celkove na ekonomiku.V súčas. sa v súlade so záujmami SR uprednostňujú tie integrač. trendy,ktoré vedú k dosiahnutiu globálnej environmen. bezpeč. (ochrane ozónovej vrstvy, zmierneniu skleník. efektu,jadrovej a radiačnej bezpeč. jadrových zariadení...),k zachovaniu biologickej diverzity, zneškodňovaniu a bezpečnej doprave nebezpeč. odpadov, ochrane prírod. a kultúr. dedičstva,zabezpečeniu environmen. vhodnosti výrobkov,osobitne nezávad. potravín. **11.Popíšte a graf. znázornite optimum kvality ŽP na makroek. úrovni a graf. znázornite ekon. externality** Š-krivka ekon.škôd zo znehod. ŽP Nz-krivka nákl. na zabránenie znehodnocovania ŽP S-súčtová krivka-ekol. záťaž ekonomiky pri rôznej výške vynakladaných nákl. na zabránenie znehodnocovania ŽP Eopt-ekonomické optimum kvality ŽP SOCopt-kvalita ŽP optimálna z hľ. celospoločen. požiadaviek Smin-minimálna nutná ekol. záťaž ekonomiky Sopt-celospoločensky optimál. úroveň ekol. záťaže ekonomiky Zn-jedna z možných sit. nežiadúceho vstupu znehodnotenia ŽP Rastúca krivka škôd (Š) odráža skutočnosť,že pri vyššom stupni znehod. ŽP vznikajú väčšie škody s tým spojené.Krivka nákl. na zabránenie (Nz) naznačuje,ako za cenu rastúcich nákl. je možné dosiah. kvalitnejšie ŽP.Krivka ekol. záťaže ekon. (S) je súčtom oboch veličín pre rôzne úrovne kvality ŽP.Tam,kde táto krivka dosahuje min.,leží ekon. optimum kvality ŽP (Eopt).Optimum je dosiahnuté min. ekol. záťažou ekon. D-krivka dopytu po chem. výrobkoch MCp-vlastné nákl. na výrobu chem. výrobkov,ktoré nezahŕňajú nákl. na kontrolu a likvidáciu odpadov MCc-nákl. na výrobu chem. produktov, ktoré zahŕňajú nákl. na kontrolu a likvidáciu odpadov. **12.Popíšte a graf. znázornite optimum kvality ŽP na mikroek. úrovni a graf. znázornite ekon. externality** NZsubj-nákl. na zabránenie znehod. ŽP spôsobovaného subjektom Šsubj-škody zo znehod. ŽP,ktoré spôsobuje subjekt sám sebe Šspol-ekon. škody zo znehod. ŽP, ktoré spôsobuje daný subjekt ostat. Subjektom EOsubj-ekon. optimum vplyvu daného subjektu na ŽP z jeho vlastn. Hľadiska EOspol-spoločen. optimum vplyvu daného subjektu na ŽP. Pod stupňom ovplyvňovania ŽP daným subjektom si môžeme pre prípad znečisťovadia predstaviť napr. objem vypúšťaných škodlivín (napr. v t,kg a pod.) za určitú čas. jedn.Z graf. modelu (statického) je zrejmý rozdielny pohľad na ekon. optimum ovplyvňovania ŽP.V tomto príp. prevažná časť ekon. škôd spôsobených znehod. ŽP nemá pre daný subjekt význam.Je spôsobovaný (ako zápor. externalita) iným subjektom.Daný ekon. subjekt bude mať ekon. záujem vynakladať prostr. na ochranu ŽP (nákl. na zabránenie znehod. ŽP) iba do takej výšky, aby zabezpečil svoje ekon. optimum kvality ŽP,ktoré sám spôsobuje.

15.Výpočet náhrad škôd na poľnohos. výrobe v dôsl. plynných a tuhých imisií(stupne znečistenia inisiami) Za znečisteniny ovzdušia pvažujeme hmot. látky,ktoré priamo alebo po chem. zmene v atmosfére,či po synergickom efekte s inou látkou nepriaznivo ovplyvňujú ŽP.Na celkové znečistenie ovzdušia majú vplyv aj tie látky,ktoré nepriaznivo stav podporujú,alebo ho ešte zvyšujú,napr. ozón,fotochemické oxidanty a slnečné žiarenie podporujúce vznik smogu.Látky znečisťujúce ovzdušie delíme podľa: *a)foriem*-tuhé,kvapalné, plynné, *b)chemizmu*-zlúčeniny síry,dusíka,uhlíka a pod., *c)účinku*-alergény,rádionuklidy,únikové prvky a p. Identifikácia a stanovenie množstva znečisťujúcich látok nie je ľahké aj preto,že v ovzduší prebiehajú neustále fyzikál. i chem. procesy a reakcie.Za škodliviny považujeme také látky,ktorých výskyt a určitá koncentrácia sú rizikom,resp. škodia živým organizmom.Vo svete sa ich eviduje viac ako 7 tis.Škodliviny sú nebezpeč. pre vegetáciu,hospodárske a voľne žijúce zvieratá,pre vodu a pôdu.Nepriaznivo,či už priamo alebo cez potravinový reťazec obsahujú ľud. populáciu. Stupne znečistenia vyjadrujú medzné hodnoty,pri prekročení ktorých dochádza k význ. zníženiu výnosov z poľnoh. výroby. **18. Skala citlivosti rastlin-** *Citlivé plodiny*: a)jačmeň 1,0 b)lucerna 1,0 c)hrášok 1,1 d)hláv. šalát,špenát 1,2 e)červ. repa,slnečnica 1,3 f)ďatelina, tekvica 1,4 g)pšenica 1,5. *Stredne citlivé plodiny*: a)cukr. repa,karfiol 1,6 b)paradajky 1,3 až 1,7 c)hláv. kapusta 2,0 d)ráž 2,3 e)vinič hroznorodý 2,2 až 3,0. *Rezistentné plodiny*: a)zemiaky 3,0 b)cibuľa 3,8 c)kukurica 4,0 d)zeler 6,4. *Ovocné stromy*: a)jabloň 1,8 b)marhuľa,broskyňa 2,3 c)slivka 2,5 d)čerešňa 2,6. *Kvety a ozdobné kríky*: a)astra 1,6 b)cýnie 2,1 c)hortenzie 2,2 d)ruže 2,8 až 4,3 e)orgovány 4,0 f)chryzantémy 5,3 až 7,3. **23.Priestor pre ekologizáciu daň. sústavy v SR** Priestor pre oslobodenie od platenia dane,resp. zníženia daň. sadzieb v smere podpory ekologizácie hos. v súčas. u nás uplatňovanom systéme je nasledovný: *1.DPH*-zahrnutím ekol. parametra do tejto dane je možné buď zvýhodniť ekol. výrobky a služby,resp.ich úplne oslobodiť od platenia dane.Z dôvodu ochrany ŽP boli do zníženej sadzby presadené také výrobky,ako napr. bioplyn,osobné automobily a vozidlá s elektr. motormi konštruované predovšet. pre dopravu osôb,sacie vzduchové filtre s katalytickým procesom. *2.Spotrebná daň*-je nástrojom ovplyvňujúcim spotrebu výrobkov,čo možno účinne uplatniť pri ekol. škodlivých výrobkoch.V ekon. vyspelých krajinách sú touto daňou postihované uhľovodík. palivá a mazivá,vybrané druhy priemys. hnojív a pesticídy. *3.DzP*-umožňuje zabez. ochranu ŽP nielen formou daň. úľav,ale i oslobodením od jej platenia,napr. prevádzkovateľov malých vod. elektrární,verej. elektrární, solárnych zariad.,zariad. na využitie geotermál. ener.,zariad. na výrobu bionafty a bioplynu.Stimulatívne pôsobí aj možnosť odpočtu od základu dane výšku darov,ktoré PO a FO venujú na ekol. účely,ako aj výšku nákl. spätých s používaním MHD. *4.Cestná daň*-od platenia dane sú oslobodené mimo iných: -vozidlá MHD v rozsahu záväzku verejnej služby, -vozidlá poháňané elektr. alebo slneč. ener. na 5 r. od pridelenia ŠPZ, -vozidlá používané výhradne na zvoz a rozvoz zásielok v kombin. doprave do vzdialenosti 50 km. *5.Daň z nehnuteľ.*-predstavuje význam. ekol. nástroj pre ochranu pôdy,zdrojov podzem. vôd,stability krajiny, prispôsobenia budov a stavieb ekol. parametrom.Opodstatnené je oslobodiť od platenia dane tú pôdu,na ktorej sa uplatňuje alter. hospodárenie. *6.Daň z dedičstva a dar.*-jej ekologizácia je analogická,ako pri DzP,keď je možné od základu odpočítať tie fin. položky,ktoré daň. poplatníci venujú ako dary do fondov orientovaných na ochranu ŽP.

24.Dane na ochranu ŽP Ich zaradením do daň. systému sa sledoval zámer vyjadriť negat. externality,ktoré vznikajú v nadväznosti na poškodenie ŽP,ako i poškodenia zdravia obyv.Uvažovné dane na ochranu ŽP možno zahrnúť do týchto okruhov: *1)Daň z ekol. nevhod. výrobkov*-mala by mať charakter spotrebnej dane.Predmetom zdanenia sa môžu stať v tuzem. vyrábané,vyťažené alebo do tuzem. dovezené ekol. nevhod. výrobky,ktoré majú ekol. vhodnejšiu alternatívu (substitút).Zdanenie sa môže dotýkať týchto výrobkov: vybrané druhy obalov z PVC,nenávratné kovové obaly,minerál. oleje a mazivá,vybrané freóny,vybrané pracie a čistiace prostr.,vybrané druhy náterových látok, vybrané drevotrieskové a drevovláknité dosky a p. *2)Daň z vybraných surovín*-predmetom by mali byť vybrané nerastné suroviny,ktoré zaťažujú ŽP.Uplatnením dane možno sledovať reguláciu ťažby a spotreby.Daň by sa mala dotýkať hl. uhlia,štrku,kaolínu a p. *3)Daň z negat. dopadov dopravy*-mala sledovať cieľ zaťažiť diferencovane prevádzkovateľov dopr. prostr.,a to v nadväznosti na intenzitu negat. dopadov týchto dopr. prostr. na ŽP. *4)Daň z negat. dopadov ťažby surovín*-mala byť odvodená od miery zaťaženia ŽP vlastnou ťažbou alebo spracovaním surovín.**25.Poplatky pri ochrane ŽP-znečisťovanie ovzdušia** K zákl. ekon. nástrojom ochrany ovzdušia patria: *1)Poplatky za znečis. ovzdušia z veľ. a stred. stacionár. zdrojov znečistenia*-poplatok sa platí za každú tonu emitovanej znečisťujúcej látky do ovzdušia z veľ. a stred. zdroja znečistenia.Poplatok je záväzný a jeho výška sa určuje na zákl. množstva a škodlivosti vypúšťaného znečistenia.Cieľom poplatku je vytvárať tlak na prevádzkovateľov zdrojov znečistenia v smere znižovania zdrojov znečistenia.Inou fun. poplatku je zhromaž. fin. prostr. a tieto následne investovať do čin. zameraných na ochranu ovzdušia.Zdroje znečis. sa členia na: *a)veľké zdroje znečis.*-technol. celky na spaľovanie palív so súhrným tepelným výkonom rovným alebo vyšším ako 50 MW a ostat osobitne závažné technol. celky,napr.: výroba koksu,plynov,surového železa,cementu,skla,pohon. látok,výbušnín a p. *b)stredné zdroje znečis.*-technol. celky,napr. teplárne,hutnícka druhovýroba,tehelne,výroba papiera a p. (0,2-50 MW). *2)Poplatky za znečis. ovzdušia z malých stacionár. zdrojov znečistenia*-platia ich prevádzkovatelia zdrojov znečistenia v súvisl. s podnikateľ. čin.Cieľom poplatku je motivovať znečisťovateľov k redukcii znečisťovania ovzdušia.Malé zdroje znečisťovania sú technol. celky na spaľovanie palív so súhrným tepel. výkonom do 0,2 MW,ostatné technol. celky (okrem veľkých a stred. zdrojov),plochy,na ktorých sa vykonávajú práce,ktoré môžu spôsobiť znečisťovanie ovzdušia, skládky palív,surovín,produktov a iné stavby,zariad. a čin. výrazne znečisťujúce ovzdušie. *3)Prirážka k poplatkom za znečis. ovzdušia*-na zákl. zák. o poplatkoch za znečis. ovzdušia sa k zákl. poplatku pripočítava prirážka vo výške 50 % tohoto poplatku,ak veľký alebo stred. zdroj nedodržal určený emisný limit.Cieľom prirážky je fin. motivovať znečisťovateľov k dodržiavaniu povolených emis. limitov.

26. Poplatky za nakladanie s látkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu Pripravovaný návrh zák. NR SR o ochrane ozón. vrstvy Zeme ustanovuje podm. výroby,dovozu,vývozu,uvádzania do obehu a skladovania látok poškodzujúcich ozón vrstvu Zeme a výrobkov s obsahom týchto látok.Zároveň sa upravujú práva a povin. orgánov,ktoré budú vykonávať štát. správu v tejto oblasti a určujú sa termíny koneč. Zákazu týchto látok a výrobkov. Navrhovaný zák. zavádza aj nový ekon. nástroj-poplatok za nakladanie s látkami a výrobkami poškodzujúcimi ozón. vrstvu Zeme.Poplatky budú slúžiť ako zdroj na poskytnutie pomoci tým subjektom,ktoré budú podnikať v oblasti zberu,recyklácie alebo regenerácie látok a zneškodňovania chladiacich alebo hasiacich zar..Zákon ukladá poplatkovú povin. výrobcom a dovozcom látok s výnimkou tetrachlórmetánu a PO a FO oprávnených na podnikanie,ktoré vyrábajú chladiace zar.PO alebo FO oprávnená na podnikanie, ktorá vyrába alebo dováža látky,platí poplatok vo výške 20 Sk za každý kg vyrobenej alebo dovezenej látky.PO alebo FO oprávnená na podnikanie,ktorá vyrába chladiaren. a mraziaren. zar. s obsahom látky platí poplatok vo výške: a)20 Sk za každý vyrobený kus chladiaren. zar. s objemom do 340 L a mraziaren. zar. do 400 L, b)60 Sk za každý vyrobený kus chladiaren. zar. od 340-900 L a mraziaren. zar. od 400-900 L, c)100 Sk za každý vyrobený kus chladiaren. zar. nad 900 L a chladiaceho zar. (okrem tepel. čerpadiel).PO alebo FO oprávnená na podnikanie, ktorá vyrába klimatizačné zar. s obsahom látky platí poplatok vo výške: a)50 Sk za každý vyrobený kus s chladiacim výkonom do 5 kW, b)100 Sk za každý vyrobený kus s chladiacim výkonom od 5-30 kW, c)500 Sk za každý vyrobený kus s chladiacim výkonom nad 30 kW. **27. Odpady a ich členenie, poplatky** V odpadovom hos. bol zavedený ekon. nástroj-poplatok za uloženie odpadu na skládku za účelom jeho zneškodnenia. Tento poplatok platí pôvodca odpadu,ktorý ukladá odpad na skládku.Poplatok je konštruovaný dvojzložkovo a skladá sa zo zákl. poplatku a prirážky.Zákl. poplatok sa určuje v závisl. od množstva a druhu odpadu alebo jeho kategórie.Prirážka sa určuje indexovým spôsobom v závisl. od toho,či skládka spĺňa tech. podm. pre prevádzku skládok podľa osobit. predpisov. Výšku poplatku vypočítava pôvodca odpadu,ale prevádzkovateľ skládky zodpovedá za overenie správnosti výpočtu.Prevádzkovateľ skládky je zo zákona povinný poplatok vybrať a odviesť do rozpočtu obce,na území ktorej sa skládka nachádza.*Odpad sa člení do 5 kategógií*: 1.zeminy a hlušiny, 2.ostatný odpad,napr. odpad z potravín, pochutín, krmív,zvierat, 3.komunálny odpad, 4.zvláštny odpad,napr. koža detergenty,odpad z čističiek odpad. vôd, 5.nebezpeč. odpad. *Poplatok má 2 zákl. fun.*: 1)zákl. poplatok je fiin. kompenzáciou obcí,na území ktorej je skládka umiestnená 2)prirážka k zákl. poplatku má stimulovať prevádzkovateľa skládky,aby vykonal opatrenia s cieľom znížiť množ. odpadu alebo zlepšil tech. stav skládky,v niektorých prípadoch môže úrad ŽP platenie poplatku či odvod prirážky odpustiť. **28.Odvody za odňatie poľnohos. Pôdy** Platia sa za trvalé i dočasné odňatie pôdy.Zákl. sadzby odvodov sú uvedené v sadzobníku,ktorý je prílohou nariadenia vlády SR č. 19/1993 Zb. o zákl. sadzbách odvodov za odňatie poľnohos. pôdy z poľnohos. pôdneho fondu.Odvod je príjmom Štátneho fondu ochrany a zveľaďovania poľnohos. pôdneho fondu.Platí sa prostr. daň. úradu príslušného podľa miesta odňatia pôdy. Odvod sa vypočítava za celú plochu odňatia.Zákl. sadzby odvodov sa zvyšujú o 100 %,ak ide o odňatie chmelníc,viníc, sadov atď.,ale aj v príp. osobitne určených skládok odpadov. Zákl. sadzby sa znižujú o 50 %,ak sa jedná o pozemky mimo zastavaného územia za účelom využitia napr. pre výstavbu rodin. domu,garáže,drobných stavieb atď.Nariadenie vlády SR č.19/1993 umožňuje oslobodiť od odvodov o.i. aj odňatie na zriadenie vodných nádrží,ochranných pásiem l.stupňa zdrojov pitnej vody na hromadné zásobovanie obyvateľstva,na stavby protipovodňovej ochrany územia,na zriadenie skládok odpadov 2. a 3. stavebnej triedy a výstavbu čistiarní odpadových vôd.

29. Odvody za odňatie lesných pozemkov Odvody sa platia za trvalé i dočasné odňatie pôdy.Ich právne zakotvenie je v nariadení vlády SR č. 1/1994 Zb. o sadzbách odvodov za vyňatie les. pozemkov z les. pôdneho fondu.Zákl. sadzba odvodu pri trvalom odňatí predstavuje: -súčet ceny les. pozemku zistenej podľa osobit. predpisov, -hodnoty efektov verejnoprospešných fun. lesa za príslušný hos. súbor les. typov za rubnú dobu v tis. Sk za hektár les. pozemku.Zákl. sadzba odvodu pri dočas. vyňatí sa určuje spôsobom uvedeným ako pri trvalom odňatí s tým,že takto vypočítaná sadzba sa vydelí rubnou dobou a vynásobí počtom rokov dočas. vyňatia.Zákl. sadzby odvodov sa zvyšujú o 100 %,ak ide o semenné sady, klonové archívy a skládku odpadov s výnimkou odpadov ťažobnej čin.Zvýšenie o 40 % je v ochranných lesoch a o 20 % v lesoch osobit. určenia.Podľa nariadenia vlády SR č.1/1994 možno znížiť odvody o sumu zodpovedajúcu vynaloženým nákl. na vykonanie opatrení investič. alebo neinvestič. povahy v záujme obnovenia alebo zlepšenia ekol. stability v územnom systéme krajiny a hospodárenia na pôde.Oslobodenie od odvodov je odôvodnené verejnoprospeš. potrebami a potrebami lesnej prevádzky.Platenie odvodov sa uskutočňuje prostr. daň. úradu príslušného podľa miesta vyňatia.Odvody sú príjmom Štátneho zveľaďovania lesa SR. **30.Úhrady za dobývací priestor a vydobyté nerasty** Vláda SR vydala nariadenie č. 532/1992 Zb. o úhrade za dobývací priestor a úhrade za vydobyté nerasty,ktorým sa určujú podrobnosti o ich výške,o spôsobe ich platenia,o znížení úhrady za vydobyté nerasty a o oslobodení od tejto úhrady.Úhrada za dobývací priestor je určená paušálne a predstavuje 5 000 Sk za každý i začatý km plochy v jeho vymedzení na povrchu.Výpočet úhrady uskutoč. PO alebo FO, ktorá má oprávnenie na dobývanie ložiska.Výpočet ročnej úhrady obsahuje názov priestoru,údaje o druhu nerastu,o ploche a výške úhrady.Úhrada sa vypočíta ako percentuálny podiel trh. ceny nerastov,pričom trh. cenou sa rozumie cena za 1 tonu (m) vydobytého nerastu alebo cena za 1 tonu (m) nerastu upraveného,za ktorú organizácia tieto v kalen. roku odpredala.Percentuálny podiel je stanovený v prílohe nariadenia vlády SR č. 532/1992 Zb. a pohybuje sa v rozmedzí 0,3 % - 10,0 % z trh. ceny.Úhrady za vydobyté nerasty zaplatí organizácia do ŠR SR prostr. daň. úradu príslušného podľa sídla organizácie štvrťročne a zároveň zaplatenie úhrady oznámi obvod. banskému úradu.Na žiadosť organizácie môže MF SR po dohode s MH SR v odôvodnených príp.,najmä v záujme využívania nerastného bohatstva,znížiť úhradu za vydobyté nerasty,príp. povoliť aj oslobodeniie od tejto úhrady,avšak najviac na tri roky. **31Princípy štátnej environmentálnej politiky (ŠEP)** *Princípy ŠEP*: I.Ochrana ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami a globálna environ. bezpečnosť. II.Zabez. dostatku pitnej vody a zníženie znečis. ostat. vôd pod prípustnú mieru. III.Ochrana pôdy pred degradáciou a zabez. nezávadnosti potravín a ostat. výrobkov. IV.Minimalizácia vzniku,využívanie a správne zneškodňovanie odpadov. V.Zachovanie biol. rozmanitosti, ochrana a racionálne využívanie prír. zdrojov a optimalizácia priestorovej štruk. a využívania krajiny. *Zásady ŠEP*: a)preferovanie preventív. opatrení nad nápravnými, b)uplatňovanie ŠEP vo všetkých odvetviach hos. i v zainteresovanej terciár. sfére, c)chápanie riešenia environ. problémov ako riešenia ekon. problémov spol., d)uvedomenie, že zodpov. voči bud. generáciám za ŽP nesie terajšie spol. a neprenášanie zodpov. za nepriaz. stav ŽP len na predch. generácie, g)považovanie starostlivosti o ŽP za jednu zo zákl. podm. zastavenia nepriazn. trendu vývoja zdravot. stavu obyv., h)zavedenie prístupu k lesom ako k hl. ekostabilizač. faktoru v krajine a k pôde ako zložke ŽP, i)uplatnenie úcty k životu,ku všet. jeho formám a k všet. prír. a kultúr. hodnotám.ŠEP sa opiera o Ústavu SR,ktorá uváda právo každého na priaznivé ŽP a na včasné a úplné infor. o jeho stave a o príčinách a následkoch tohoto stavu.Podľa nej je každý povinný chrániť a zveľaďovať ŽP a kultúr. dedičstvo.Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať ŽP,prír. zdroje a kultúr. pamiatky.Ústavnou povin. štátu je dbať o šetrné využívanie prír. zdrojov,o ekol. rovnováhu a účinnú starostlivosť o ŽP.

www.eurekonom.sk

32.Úloha práva v starostlivosti o ŽP Právo ŽP je samostatné nekodifikované odvetvie nášho práv. poriadku regulujúceho spoločen. vzťahy súvisiace s ochranou a tvorbou ŽP ako i s racionál. využívaním prír. zdrojov.Normy a inštitúty práva ŽP predstavujú záruky toho,že aspoň na určitej úrovni,ktorú je treba považovať za min.,bude každému jednotlivcovi zaistené ŽP.Základ. práva a povin. pri všeobec. ochrane prírody a krajiny vychádzajú z článku 44 Ústavy SR a z medzinár. dohovorov,ktorými je SR viazaná.Na tieto princípy nadväzuje i ďalšia právna úprava ako: zák. č. 17/1992 Zb. o ŽP,zák. č. 138/1973 Zb. o vodách (vodný zák.),zák. č. 309/1991 Zb. o ochrane ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami (zák. o ovzduší),zák. č. 61/1977 Zb. o lesoch,zák. č. 183/1993 Z.z. o ochrane pôdneho fondu,zák. č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerast. bohatstva a zák. č. 238/1992 Zb. o odpadoch.Štát realizuje starostlivosť o ŽP na základ. rôznych nástrojov,z ktorých najdôležit. sú: *a)ekonomické* (ŠR,poplatky,odvody,pokuty a pod.), *b)právne* (normotvorba,uplatňovanie prevencie a zodpov.,plánovanie,územ. plánovanie a pod.), *c)mimoriadne* (vedeckotech. poznatky a ich plnohodnotná aplikácia pre účely tvorby a ochrany ŽP,osveta,propaganda a pod.).Základ. úloha nášho práva vo vzťahu k starostlivosti o ŽP ukazuje: a)vytvárať právne predpoklady,umožňujúce rozvíjanie tých činiteľov,ktoré môžu prispieť k zníženiu,resp. úplnému zamedzeniu negat. vplyvov na ŽP, b)odstraňovať alebo zmierňovať protikladnosť dvoch spoločen. záujmov našej spol.,záujem o čo najvýraznejší vedeckotech. rozvoj a súčasne záujem o zachovanie požadovaných vlastností ŽP. **33.Právna zodpovednosť v oblasti ŽP** Podľa druhu porušených práv. predpisov na úseku ochrany ŽP ako celku,resp. konkrét. zložiek ŽP,podľa orgánov oprávnených vyvodzovať právnu zodpov. (súdy,orgány štát. správy,resp. obce),podľa toho,či nositeľom práv. zodpov. je PO alebo FO (občan,pracovník alebo funkcionár organizácie),podľa spôsobu prejednávania deliktov a druhu ukladaných sankcií môže byť subjekt,ktorý porušil právnu povin. na úseku ochrany ŽP nositeľom zodpov.: -trestnoprávnej, -administratívnej, -obč.ianskoprávnej, -pracovnoprávnej.Trestnoprávnu zodpov. FO za spáchané trestné činy,t.j. pre spol. nebezpčné činy,ktorých znaky sú uvedené v Trestnom zák. sú oprávnené v mene Štátu vyvodzovať súdy.Nositeľom trestno-práv. zodpov. môže byť FO,ktorá v čase spáchania trest. činu dovŕšila 15 rok svojho veku a bola príčetná.Pre trestnosť činu treba úmyselné zavinenie,ak Trestný zák. výslovne neustanovuje,že postačí zavinenie z nedbalosti.Spomedzi trestných činov,ktorých spáchanie zakladá trestnoprávnu zodpov. subjektu v súvisl. s ochranou ŽP ako celku,resp. jeho jednotl. zložiek,treba spomenúť predovšet. trestný čin ohrozenia ŽP a trestný čin týrania zvierat.Nositeľmi administratívnopráv. zodpov. sú tak PO,ako aj FO.PO sa porušením platných právnych predpisov dopúšťajú tzv. správnych deliktov,za ktoré im príslušné správne orgány ukladajú ako sankciu pokuty.FO sa môžu dopustiť: a)priestupkov,ktoré prejednávajú kompetentné správne orgány a za ktoré možno zodpovednému subjektu uložiť rôzne druhy sankcií a ochranné opatrenia, b)tzv. iných správnych deliktov,za ktoré možno uložiť ako trest pokutu.

34.Tvorba trhu so ŽP Zvyšujúci sa záujem o uplatnenie trhu so ŽP má svoj pôvod v poznaní nedostatkov uplatňovania normatívnych,ale i fin.-ekon. nástrojov.Skutočnosť,že takéto trhy neexistujú je podmienená neexistenciou vlastníc. práv na ŽP.V snahe riešiť problém sú pokusy vytvoriť vlastnícke práva na emisie.Predpokladom vytvorenia takýchto práv je,že štát určí celkové množ. emisií,ktoré možno vypúšťať za určitú časovú jednotku,bez prekročenia emisnej normy.Následne maximálne prípustný objem emisií sa rozdelí na časti,ktoré určujú počet povolených emisných certifikátov.Emisný certifikát je potom pre znečisťovateľov úrad. priznaním práva využívať príslušné médium ŽP na emisiu škodlivých látok.Jeho vlastník ho môže použiť alebo predať.Predá ho vtedy,ak v plnom rozsahu nevyužije certifikátom udelené právo na znečisťovanie.A to je moment vzniku trhu práv produkovať emisie,v ktorom je cena na emisnú jednotku určovaná endogénne.Stimul znižovania emisií vlastníkmi certifikátov a ich následný predaj by mal pokračovať dovtedy,pokiaľ nákl. jednotl. znečisťovateľov na odstránenie jednej emisnej jednotky nedosiahnú trh. cenu jednej emisnej jednotky certifikátu.Uplatnenie certifikátov predpokladá,že trh s certifiikátmi povedie k vyrovnaniu hraníč. nákl. na odstránenie jednej emis. jednotky a súčasne zabezpečí minimaliz. celk. spoločen. nákl. spojených s odstránením emisií. **35.Význam,funkcie a zásoby vody:** voda-prírod zdroj a zákl zložka živ prostredí, najrozšírenejšia látka na zemi, podmieňuje život človeka, nevyhnutna sucast a podm funkcie ekosys, zakl zložka biomasy, jej obsah v rastlinach 5-95%, cicavce 70-80%, v prírode v 3 formach: 1.plynna v ovzdusí (vodne pary, zrazky), 2.tekuta (tecuca al. stojata), 3.pevna (ľad). Delí sa na zrazkovu, povrchovu a podpovrchovu. Využíva sa ako chladiace medium. Je limitujucim faktorom rozvoja ľudskej spoloc. Jeden z najdolozitejsich zdrojov biosféry, plni funk produkcne a mimoprodukcne. ***Význam vody:*** bez nej by nepriebiehali ziadne fzyiologické procesy v org, teda neexistoval by život. Strata 15-20% vody viazanej v zivom org sposobuje smrt. Voda ma vyznam aj pri kolobehu latok v prírode, ma velku rozpustaciu schopnost. Z ekonom hlad je vyznamnym a nenahraditelnym zdrojom. ***Funkcie vody:*** -zdravotnicka-je nezastupitelna pre osobnu a verejnu hygienu, rekreaciu, klimatizaciu,-biologicka-nezastupitelna pri fotosynteze, cim zabezpecuje vyzivu ludstva a vsetkych zivych org,-kulturna a estetícka-prispieva k skrasleniu krajiny,-ekonomicka-vyuzitie vpolnohosp, priemysle, doprave,energetike,-surovina vo vyrobe,-funk chladenia. ***Zasoby vody:*** Celkove mnozstvo vody na zemi sa zda byt dostatocne, kedze az 71% zemskeho povrchu tvori voda, ale sladkej vody je iba 2,5%, z Toho 70% je viazanej v ladovcoch a z Toho prevazna cast sa nachadza v povrchovych tokoch, kde je coraz viac znecistovana. Teoreticky svet disponuje rocne iba s 0,015% z celkoveho exist mnozstva sladkej vody. V SR su povrchove vody hlavnym zdrojom vody. Az 56% pitnej vody vznika upravou povrchovych vod Dunaja a Vahu. **38.Ochrana vod zdrojov:** su zriadene pasma hyg ochrany vodnych zdrojov 3 stupnov (PHO1.stup, užšie PHO 2.stup, širšie PHO 2.stup), v kt treba dodrziavat osobitny rezim hospodarenia. Tento rezim limituje a obmedzuje rozvoj mnohych hosp aktivit. Najvyssiu kategoriu ochrany vod zdrojov predstavuju chranene vodohospodarske oblasti(CHVO), kt tvoria uzemia prirodzenej akumulacie vody. V chranenych vodohospod oblastiach sa zakazuje vystavba: priemysel zavodov a objektov, kt produkuju latky ohrozujuce zdravotnu bezchybnost,-ropovodov, skladov ropnych latok,-velkokapacitnych fariem, živoč vyroby, agrochem center,-skladok odpadov,-pesticidy a ine prípravky len obmedzene. CHVO v SR: -Žitny ostrov, Strazovske vrchy,-Velka Fatra, -Nizke Tatry, -cast Tpla a Rimavice, -Muranska planina, -Slovensky kras, -Vihorlat.

www.euroekonom.sk